

M.Ed. Semester - 2 (CBCS) Examination**March/April – 2026 (New Course)****Core-4: Methods of Educational Research (CORE COURSES)****Time: 02:30 Hours****Marks: 70****Instructions:**

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

વિભાગ-૧

પ્રશ્ન-૧ નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ બેના જવાબ આપો. દરેક જવાબ આશરે 750 શબ્દોમાં હોવો (૨૦)
જોઈએ. દરેક પ્રશ્નના 10 ગુણ છે.

- 1) શિક્ષણમાં ઐતિહાસિક સંશોધન પદ્ધતિનો અર્થ, ઉદ્દેશો અને સોપાનો સમજાવો. ઐતિહાસિક સંશોધન કરતી વખતે નવા સંશોધકો દ્વારા થતી સામાન્ય ભૂલો કઈ છે?
- 2) વર્ણનાત્મક સંશોધનની વ્યાખ્યા આપો. તેની લાક્ષણિકતાઓ, ફાયદા અને મર્યાદાઓની ચર્ચા કરો. શૈક્ષણિક સંશોધનમાં તે કેવી રીતે ઉપયોગી છે?
- 3) વર્ણનાત્મક સંશોધનના પ્રકાર તરીકે સર્વેક્ષણ પદ્ધતિનું વર્ણન કરો. તેનો અર્થ, લાક્ષણિકતાઓ, સોપાનો, ફાયદા અને મર્યાદાઓ સમજાવો.

પ્રશ્ન-૨(અ) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ બેના જવાબ આપો. દરેક જવાબ આશરે 125 શબ્દોમાં હોવો (૧૦)
જોઈએ. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

- 1) શિક્ષણમાં ઐતિહાસિક સંશોધનનું શું મહત્વ છે?
- 2) ઐતિહાસિક સંશોધનનું મૂલ્યાંકન કરવાના માપદંડો સમજાવો.
- 3) વર્ણનાત્મક સંશોધનમાં વિકાસાત્મક પદ્ધતિ સમજાવો

પ્રશ્ન-૨(બ) નીચેના પાંચ પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 1 ગુણ છે. (૦૫)

- 1) શિક્ષણ વિદ્યાશાખાના ઐતિહાસિક સંશોધનના કોઈ એક ઉદાહરણ આપો.
- 2) ISBN નું પૂર્ણ રૂપ શું છે?
- 3) વર્ણનાત્મક સંશોધનનો એક ફાયદો/ લાભ જણાવો.
- 4) ઐતિહાસિક સંશોધનમાં પ્રથમ પગલું શું છે?
- 5) સંશોધનના સંદર્ભમાં 'વ્યાપ વિશ્વ' (Population) ની વ્યાખ્યા આપો.

વિભાગ-૨

પ્રશ્ન-૩ નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ બેના જવાબ આપો. દરેક જવાબ આશરે 750 શબ્દોમાં હોવો (૨૦)
જોઈએ. દરેક પ્રશ્નના 10 ગુણ છે.

- 1) ગુણાત્મક સંશોધનમાં સામગ્રી વિશ્લેષણ પદ્ધતિનો અર્થ, લાક્ષણિકતાઓ અને સોપાનો સમજાવો. તેના ફાયદા અને મર્યાદાઓ શું છે?
- 2) પ્રાયોગિક સંશોધન પદ્ધતિનું વર્ણન કરો. તેનો અર્થ, લાક્ષણિકતાઓ અને પ્રાયોગિક યોજના (Experimental Design) ના માપદંડોની ચર્ચા કરો.
- 3) નૃવંશશાસ્ત્રીય સંશોધન (Ethnographic Research) શું છે? તેનો અર્થ, લાક્ષણિકતાઓ, સોપાનો, પ્રકારો, ફાયદા અને મર્યાદાઓ સમજાવો.

પ્રશ્ન-૪(અ) નીચેના ત્રણ પ્રશ્નોમાંથી કોઈ પણ બેના જવાબ આપો. દરેક જવાબ આશરે 125 શબ્દોમાં હોવો જોઈએ. (૧૦)
દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે.

- 1) સહસંબંધ પદ્ધતિ (Correlation Method) નો અર્થ સમજાવો. શૈક્ષણિક સંશોધનમાં તેનો ઉપયોગ કેવી રીતે થાય છે?
- 2) પ્રાયોગિક સંશોધનમાં આંતરિક અને બાહ્ય માન્યતા / પ્રમાણભૂતતા (Internal and External Validity) શું છે?
- 3) અર્ધ-પ્રાયોગિક યોજના (Quasi-experimental Design) ના કોઈ એક પ્રકારનું વર્ણન કરો.

પ્રશ્ન-૪(બ) નીચેના પાંચ પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના 1 ગુણ છે. (૦૫)

- 1) 'નૃવંશશાસ્ત્ર' (Ethnography) મુખ્યત્વે શાનો અભ્યાસ કરે છે?
- 2) પ્રાયોગિક સંશોધનમાં નિયંત્રણ (અંકુશ માટે) ની એક પદ્ધતિનું નામ આપો.
- 3) ચલ (Variable) શું છે?
- 4) સામગ્રી વિશ્લેષણમાં 'સામગ્રી' (Content) ની વ્યાખ્યા આપો.
- 5) પ્રયોગમાં નિયંત્રણ જૂથ (Control Group) નો હેતુ શું છે?

ENGLISH VERSION

Section-1

Que-1 Answer any two out of the following three questions. Each answer should be in about 750 words. (20)
Each question carries 10 marks.

- 1) Explain the concept, objectives, and steps of Historical Research Method in education. What are the common errors made by new researchers while conducting historical research?
- 2) Define Descriptive Research. Discuss its characteristics, advantages, and limitations. How is it useful in educational research?
- 3) Describe the Survey Method as a type of Descriptive Research. Explain its concept, characteristics, steps, advantages, and limitations.

Que-2(A) Answer any two out of the following three questions. Each answer should be in about 125 words. (10)
Each question carries 5 marks.

- 1) What is the importance of Historical Research in education?
- 2) Explain the criteria to evaluate Historical Research.
- 3) Explain Developmental Method in Descriptive Research.

Que-2(B) Answer the following five questions in short. Each question carries 1 mark. (05)

- 1) Give any one subject (Research Topic) of educational Historical Research.
- 2) What is the full form of ISBN?
- 3) List one advantage of Descriptive Research.
- 4) What is the first step in Historical Research?
- 5) Define 'Population' in research context.

Section-2

Que-3 Answer any two out of the following three questions. Each answer should be in about 750 words. (20)
Each question carries 10 marks.

- 1) Explain the concept, characteristics, and steps of Content Analysis Method in qualitative research. What are its advantages and limitations?
- 2) Describe the Experimental Research Method. Discuss its meaning, characteristics, and the criteria for experimental design.
- 3) What is Ethnographic Research? Explain its concept, characteristics, steps, types, advantages, and limitations.

Que-4(A) Answer any two out of the following three questions. Each answer should be in about 125 words. (10)
Each question carries 5 marks.

- 1) Explain the concept of Correlation Method. How is it used in educational research?
- 2) What is internal and external validity in experimental research?
- 3) Describe any one type of quasi-experimental design.

Que-4(B) Answer the following five questions in short. Each question carries 1 mark. (05)

- 1) What does 'ethnography' primarily study?
- 2) Name one method of control in experimental research.
- 3) What is a variable?
- 4) Define 'content' in Content Analysis.
- 5) What is the purpose of a control group in an experiment?
